

TIDSKRIFT FÖR POLITISK FILOSOFI
NR 2 2010 | ÅRGÅNG 14

Bokförlaget THALES

GUILTY BY ASSOCIATION: REPLIK TILL TORBJÖRN TÄNNSJÖ
Yuval Eylon & Levi Spectre (Översättning: Karl Karlander)

Diskussion om Torbjörn Tännsjös artikel »*Judar, ta avstånd!*»
(Newsmill, 31 maj 2010). Tännsjö svarar på sidan 60.

I.

JUDAR ÄR »guilty by association» tills dess att de bevisats oskyldiga. Detta tycks vara vad Professor Tännsjö menade när han skrev att »tiden har kommit för judar, individer och organisationer, att [fördöma Israels agerande mot konvojen Ship to Gaza] för att motverka antisemitism».¹ Tännsjö hävdar att ett undlåtande att fördöma riskerar att underminera distinktionen mellan (berättigad) antisionism och (oberättigad) antisemitism. Han jämför sitt krav gentemot judarna med det förment legitima kravet att muslimer skall fördöma det våld som utövas av radikala islamistiska grupper.

Tännsjös korta artikel aktualiserar en uppsättning frågor kring skilda handlingar som att fördöma, att kräva fördömanden, och att förutspå eller hota med antisemitism. Några av dessa frågor rör agentens identitet, adressatens identitet, den offentliga karaktären hos handlingarna, o.s.v. I det följande skall vi emellertid begränsa oss till att kritiskt granska Tännsjös argument, såsom vi förstår det.

II.

TÄNNSJÖS PÅSTÅENDE ATT judar bör fördöma Israel i syfte att förhindra antisemitism kan läsas på två sätt: deskriptivt och normativt. Enligt den deskriptiva tolkningen så kommer antisemitismen att frodas om judar inte fördömer Israel. Tännsjö hävdar att så kommer att ske eftersom Israel identifierar sig som en judisk stat, och folk antar att dess handlingar dikteras av judisk doktrin och att judiskhet helt enkelt innebär omfattande av sagda doktrin. Det är värt att notera att detta påstående bygger på att man bortser från det faktum att den judiska staten är en stat för judarna och inte för den judiska doktrinen (vilken inte finns). Vi kommer att återvända

till dessa poänger nedan. Tills vidare antar vi att påståendena ovan omfattas av många potentiella antisemiter.

Tännsjö hävdar att framtida antisemitism utgör ett skäl för judar att fördöma Israel. Hans argument kan presenteras som följer.

- a. Man bör, prima facie, agera för att minska antisemitism.
- b. Judar som fördömer Israel minskar antisemitismen.
- c. Därför så bör, prima facie, judar fördöma Israel.
- d. Det finns inga skäl att inte fördöma Israel.
- e. Därför bör judar fördöma Israel.

Det främsta problemet har att göra med övergången från premiserna (a) och (b) till (c). Att fördöma Israel är inte en handling bland andra som kan motverka antisemitism, som att upplysa folk om rasismens förkastlighet, att avslöja antisemitiska lögnar, eller att undvika att sammanblanda motvilja mot Israel och mot judar. Det är – eller påstås vara – en reaktion på Israels förkastliga agerande. För att bättre förstå problemet kan man jämföra fördömandet av Israel med ett fall där en lärare berömmar en elev: Läraren kan berömma eleven eftersom hon tror att eleven annars kommer att drivas av avund till att mörda sina klasskamrater. Även om det kan vara moraliskt påbudet för läraren att berömma eleven under sådana omständigheter, så betyder inte hennes beröm något. Hon berömmar på felaktig grund. Notera att berömmet är tomt även om elevens arbete faktiskt skulle vara berömvärt; hon berömmar av fel skäl om hon berömmar på grund av rädsla, oavsett om arbetet är berömvärt eller inte – det spelar ingen roll.

Att motverka antisemitism är fel sorts skäl för att fördöma någon utom antisemiterna själva. Detta kan lätt inses eftersom argumentet stödjer varje handling mot antisemitism (i frånvaro av motverkande skäl) – skälet för fördömande är inte tillräckligt för kravet att judar skall fördöma Israel. Inget i det deskriptiva argumentet etablerar att judar har en särskild plikt att göra så.

III.

TÄNNSJÖ STÄLLER SIG antagligen inte bakom den (ohållbara) deskriptiva varianten – han kräver inte att judar skall fördöma Israel enbart för att motverka antisemitism. Hans krav är att judar skall fördöma Israel eftersom dess agerande är förkastligt. Låt oss därför betrakta den andra möjligheten: Ett underlåtande att fördöma *rättfärdigar* antisemitism. Varför skulle det vara så? Det kan finnas ett antal argument här. Vi fokuserar på det som Tännsjö framför, vilket antyds av hans analogi med kraven på muslimer.

Utgångspunkten tycks vara att Judendom och Islam är specifika och omfattande doktriner (dogmer). Vidare – detta är det väsentliga antagandet – är affilierade judar och muslimer helt enkelt de personer som omfattar dessa respektive dogmer. Om doktrinerna förespråkar våld är det därför rimligt att hysa motvilja mot deras anhängare. Så judar och muslimer som vill misskreditera sådan motvilja – d.v.s. antisemitism – bör ta avstånd från sagda dogmer eller deras tolkningar, och framför allt från deras förmenta implikationer.

Tännsjös argument förefaller vara:

- a. Judar är judar i kraft av att vara anhängare av en dogm.
- b. Staten Israels agerande föreskrivs, får man anta, av denna judiska dogm.
- c. Därför är det både berättigat och rimligt att anta att judar stödjer Israels agerande, i avsaknad av judiskt fördömande av Israel.
- d. Det är riktigt att hysa motvilja mot den som berättigat kan antas stödja Israels agerande (berättigandet av antisemitism).²
- e. Därför, om judar inte stöder detta agerande så bör de fördöma det.

Problemet med denna position är att den vilar på falska premisser. Låt oss börja med (a). I många fall är det som gör en människa till medlem av en religiös grupp inte att hon är en anhängare av nå-

gon specifik doktrin. Medlemskap i en religiös grupp innebär ofta medlemskap i ett samfund,³ att delta i vissa praktiker men kanske inte i andra, att ha vissa kulturella och familjemässiga anknytningar o.s.v. Olika kombinationer av sådana egenskaper kan vara det som bestämmer vad det är att vara jude eller muslim.

Även för strikt ortodox religiösa judiska samfund är förhållandet till dogmer komplext. Den judiske filosofen Maimonides – antagligen den främsta auktoriteten vad gäller judiska religiösa förhållningsregler – hävdade att judar kan filosofera med muslimer men inte med kristna eftersom de senare men inte de förra är bundna av dogmer. Det är oberättigat att anta att det att vara jude eller muslim innebär att man är anhängare till en doktrin.

Premiss (b) klarar sig inte bättre. Israel definierar sig själv som en judisk stat i den meningen att den är en stat för judar, eller att den omfattar demokratiska och judiska värden. I vilket fall är den inte en stat för judisk doktrin eller halacha (de judiska förhållningsreglerna). Israel är inte, till många ortodoxa judars besvikelse, en halachisk stat vägledd av judiska doktriner. Vidare är detta uppenbart – det finns inget skäl att tro att de dogmer som styr en troende judes liv också dikterade agerandet mot konvojen.

Premiss (c) förtjänar också att diskuteras. Antag att vi tillskriver en dogm till två personer som är så psykologiskt olika som möjligt: J och K. Det visar sig senare att dogmen ledde K att agera ytterst omoraliskt. Skall vi anta att J ställer sig bakom agerandet, eller skulle agera likadant givet en lämplig situation? Denna möjlighet kan inte uteslutas. Emellertid borde vi kanske revidera vårt tillskrivande av exakt samma dogm till båda, eller vår övertygelse att dogmen dikterade beteendet, eller vår övertygelse att J är en anhängare av dogmen och att han om den dikterar en omoralisk handling skulle agera sålunda.

Kombinationen av dessa falska premisser är mer oroande än vad de är tagna var för sig. Det tycks som att motvilja mot judar som judar (antisemitism), och även att hysa motvilja mot affilierade judar, kan rättfärdigas endast om det kan visas att det att vara judisk medför omoraliskt agerande. Den kan definitivt inte rättfärdigas på

basis av den Israeliska regeringens agerande även om judar sympatiserar med Israel. Inget av vad Tännsjö säger rättfärdigar antisemitism.

IV.

VARKEN DET DESKRIPTIVA eller det normativa argumentet är hållbart. Om affilierade judar bör fördöma Israel för dess agerande, så är skälet helt enkelt att agerandet är förkastligt. Men om så är fallet så bör alla fördöma Israel. Man skulle kunna försvara antisemitism från ett helt annat perspektiv, skilt från Tännsjö, nämligen genom att hävda att individer har ett större ansvar att protestera mot agerandet hos kollektiv som de är medlemmar i. Men, för det första så blandar detta försvar ihop protest som en inåtriktad handling – först och främst riktad mot medlemmarna av kollektivet – med ett utåtriktat fördömande, med presenterandet av ett alibi för omvärlden. Vi kan inte behandla denna fråga ytterligare men det bör noteras att de två argumenten inte bara skiljer sig åt utan också står i ett spänningsförhållande. För det andra så är det förvirrat att rikta ett krav till judar såsom medlemmar av ett kollektiv. Kravet att yttra sig gäller normalt endast om de ifrågavarande individerna har inflytande på kollektivets agerande eller besitter något ansvar för detta. Emellertid kan en sådan syn på medborgarskap inte berättiga Tännsjöns påstående att judar över hela världen är tvungna att antingen fördöma en utländsk stats agerande eller annars ge upphov till befogad antisemitism. Ty judar, som sådana, är inte ansvariga för staten Israels agerande.

→

Noter

1 <http://www.newsmill.se/artikel/2010/05/31/jews-must-come-forward>

2 Den intresserade läsaren kan konsultera Strawsons klassiska »Freedom and Resentment» här. Förhållandet mellan premiss (d) och titeln på texten är relaterad till Strawsons poäng.

3 Medlemskap i ett *religiöst* judiskt samfund inbegriper ofta ett samförstånd kring ett ramverk inom vilket oenighet kring idéer kan diskuteras.